

Лүимә СЭрипос

наведи телефон

23.04.2026
№ 8 (1362)

www.khanty-yasang.ru

Основана 11 февраля 1989 года

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru

Г. Дунаева вәрүм хури

Ты хурит мәнъщи нэт пӱслым блӱгыт. Тынакт Ханты-Мансийск ұст «Всероссийский форум национального единства» нампа вӱрмалъ блыс. Тув сӱв мир атхатыглас. Ты урыл 2 лӱпсыт ловиньтӱн.

Ты номерт ловиньтӱн:	Сӱв мир акван-атывлавӱсыт ▶ 2	Мӱ-вит урыл потыртасыт ▶ 4	Нӱврамыт пӱс щирыл пормасыт вӱрӱгыт ▶ 5
Ӓгит-пыгыт мӱйтыт хассыт ▶ 7	Мӱхум кӱтаныл-лӱгланыл пусмалтым рупиты ▶ 11	Мӱнъщи пӱвлытын хӱиглӱлсӱв ▶ 12	Мария Тихоновна щӱгтым янытлылӱв! ▶ 15

Сәв мир акван-атыглавёсыт

Мән сәвсыр мирыт халт блэв. Россия янытыл мощцаг хультум лүимә мирыт, тувыл яныг сәв мирыт блэгыт. Таимәгыс Президентувн ты тал мир акван-юрцхатнэ талыг лаввес.

Ты этпос 14-16 хөталыт Ханты-Мансийск үст «Всероссийский форум национального единства» блыс. Ты вәрмалы мән үсувт сатыт щёс вәрыглавес. Тув Россия янытыл атсәт арыгкем мәхум 31 блнэ маныл ёхталасыт. Сәв мирыт кәсалахтасыт, халанылт вайхатсыт, тувыл пöслахтасыт. Тамле мирыт: якутыт, башкирыт, руцит, марийцыт, шорцыт ос мөт мәхум. Ты яныгтәла хұрум хөтал блыс. Мүй мәхумыт мәгыс суссылтапыт, конференцият, ёнгилыт вәрыглавёсыт.

Өвыл хөталэт мәхумыт «Югра-Классик» колн вöввёсыт, тот форум пүснэ вәрмалы блыс. Мүй хөтпат элы-пәлт коллективыт ййквсыт, тувыл кұщай элумхөласыт ләтың лавсыт. Тот мәхумыт вөрмысыт конференциян ялуңкв, халанылт потыртаңкв.

Округкұщай хум **Руслан Кухарук**, тох лавыс:

– Мән форумув Россият блнэ мирыт акван-юрц-

хатнэ тал вәрнэ мәгыс федеральный планын хансым блы. Олме палыт шар ёмас тэлаг таи ёмтыс, тыт регионьт эрнэ тэлат урыл потыртэгыт. Тувыл аквьёт рупитан мәгыс щёпитахтэгыт.

Китыт хөталэт мәхумыт мәгыс сәвсыр пүмаш ёнгилыт олсыт. Та коньпал сәвсыр сапрәният, конференцият, семинарыт блсыт. Мүй хөтпат кос хоталь вөрмысыт ялуңкве, тувыл хұнтлуңкв маньр урыл потыртэгыт. Акв

тамле ёнгил вәрыглавес, руц ләтңыл тох намтвес: «Культурный код: от избы до чума, от трубы до бубна». Тот кәсашан хөтпат акв мән атхатсыт, тувыл ёнгункв патсыт. Ты вәрмалы историк ос этнограф Алексей Старостин вәрыглас.

Тав хөтпат мәгыс сәв китыглахтын ләтың щёпитас, мәхумыт ты ләтңыт урыл номсахтасыт. Тот маснут, тәнүт, амщит, колыт урыл пуссын аквьёт нэпак тармыл хассыт.

Тувыл тащир халанылт ат вайхатым элумхөласыт румалахтасыт. Ты ёнгил мир акван-юрцхатнэ тал кастыл вәрыглавес.

Антонида Корякова, Якутск үсныл ёхталам нэ лавыс:

– Ам китыт хөтал сәвсыр мән ялсум, ты вәрмалы сымумн патыс, сака ёмасыг кәсаладум.

Хұрмит хөтал форум лап-пантнэ вәрмалы блыс. Мәхумыт янытлавёсыт, мүйлупсал майвёсыт. Тувыл форум рупитан порат пöслым хурит суссылтап блыс. Та суссылтап «СВОИ» нам ёныщас. Тот яныг хөнт порат хөнтлум ос ань хөнтлын мәхум урыл хансым блыс.

Ты форум Правительство Югры, Ассамблея народов России ос мөт колытын вәрыглавес.

Галина ДУНАЕВА

Мәхум хоса вос өлэҕыт ос сав тал вос рүпитэҕыт

Яныгпөль этпос 8 хөталэт Ханты-Мансийск үст сапрәни вәрыглавес, руш ләтңыл «Здоровьесбережение: роль производственной медицины в сохранении профессионального здоровья работников топливно-энергетического комплекса» намаим блыс.

Округ миркол күщайт, ләккарыт ос ма-вөй нөх-винэ хөтпат «Нефтяная столица» мәньлат мәхум мирхал форуманыл рү-питама порат акван-атхатыгласыт. Мәхум кәркамыг сав тал вос рүпитэҕыт, сартын пөхын ул вос патхатэҕыт, та урыл потыртасыт.

Округ күщай вәңын хум **Всеволод Кольцов** лавыс:

– Рүпитан мәхум ань акваг мощчанув ёмты. Касың хөтпав кәркамыг сав тал ке рүпиты, төнт округ мирув элалы щёлыңыг олы тах.

Элнаң сав мәньлат нэт хус тал яныт порат ныврамыңыг ёмтыт. Юи-өвыл талыт нэт ват тал яныт порат туп өвыл ныврам самын паттэҕыт. Тыммагсыл рүпитан хөтпа акваг мощчагнув та ёмты. Тох элалы ке мины, рүпитан хөтпат тал хультэв.

Мәньлат хөтпат ма-вөй нөх-винэ хөтпаг вос рүпитанувыт, мәнавн маныр вәруңке эри? Ань пуссын лавёгыт, мәхум сав олн тот сэлэҕыт, тувыл агит, пыгыт тув ат ювыт. Ам номсэгум, мәньлат хөтпат ёт потыртаңке эри, ма-вөй нөх-винэ хөтпаг рүпитаңке вос минэҕыт. Мәхум савнув тал ма-вөй нөх-вуим рүпитаңке вос кәсащанувыт, тән ётаныл ос акваг потыртаңке эри.

Мирув акваг вос савми, колтаҕлытыт сав ныврамыт вос яныгмёгыт, та урыл ман акваг номсахтэв. Ос тән мәгсыланыл савсыр сакконыт пирмайтэв, ты хосыт акваг сав рүпата вәрёв. Тувыл юи-өвыл талыт, мощца ныврам самын паты, савнув элумхөлас атимыг ёмты, мирув щар ат савми. Тыммагсыл ань өлнэ мәхумн иң сав тал рүпитаңке эри.

Ты юи-пәлт ләккарыт лавсыт, рүпитан хөтпат алпияныл акваг ёмашакв уральтаңке эрёгыт. Мәхмыт пустагыл ке өлэҕыт, савнув тал кәркамыг тах рүпитэҕыт.

Ань төва организацият рүпитан хөтпат ләккарыт палт уральтахтуңке танки ялантэҕыт. Ос ләккарын маим нэпаканыл рүпитан мән ётыл уш тотыяныл. Тох күщаяныл хоса ат вәгтэ, мәхманэ агм өньщёгыт ман ати. Тувыл төват пүльницаң ялуңке щар ат кәсащёгыт, эрнэ нэпакыт нас ёвтэҕыт ос рүпатан тотэҕыт. Тамле хөтпа ос сав олы. Тәрвит агм эрың өньщёгыт, ос рүпитан порат илторыг лүлиг ёмты, та урыл щар ат номсэҕыт.

Тән тәнкинаныл тох уркуптыяныл, пүльницаң ат уральтахтэҕыт, тох тәрвитың агманыл ётыл уш хөнтавет, хунь пусмалтаңке воссыг ат вәрмаве. Ләккарыт лавёгыт, тыщи-

Югорский центр профессиональной патологии

Единственный многофункциональный центр охраны здоровья работающего населения ХМАО-Югры

200 тысяч медицинских осмотров ежегодно

Более 100 врачей-профпатологов в штате

рыл сав рүпитан хөтпат атимыг ёмтэҕыт. Мәхум хоты порат ос хоты ләккарыт палт ялсыт, акваг мән ань ат хансавет. Тыммагсыл төва порат тәрвит агманыл ётыл хөнтавет.

Ос акваг вәрмалы урыл потыртасыт, хөтпа алпитэ туп уральтаве, ос номтэ савалы ман ати, ләккарын ат китыглаве. Элумхөлас эрың рүпататэ элалы вәруңке щар ат вәрмитэ ос төра вәгтәл паты. Тох савалым рүпитама порат матыр лүль вәруңке вәрми.

Мәхум сав тал вос рүпитасыт, ләккарыт ос күщайт ты вәрмалит вәруңке лавхатасыт. Ищхипың мät «Рабочий кабинет работодателя» ань вәрвес. Рүпитан хөтпа хоты порат, хоты ләккарыт палт ялыс, ос манхурип агм өньщи, хумус пусмалтахты, ты лөпсыт ловиньтаңке тах рөви.

Россия янытыл 31 регионот 180 организацият, 270 пүльница ты лөпсын хасхатасыт. Рүпитан хөтпат ләккарыт ос күщаяныл уркуптаңке воссыг ат вәрмияныл тах.

Мәхум уральтан пүльницаң савсыр ищхипың утыл ёвтает. Ты пүльницаң руш ләтңыл «центр профессиональной патологии» намаим өлэҕыт.

Төнт мәхум мұсхалыг уральтавет, агм сартын хөнтаве ос төра пусмалтаңке өвылтаве.

Ма-вөй нөх-винэ компаният савсыр лильпи програмат пирмайтэҕыт, тән палтаныл рүпитан мәхманыл пустагыл өлнэ тэла урыл ос вос номсэҕыт, ләккарыт палт вәтихал вос ялантэҕыт.

Ос акваг эрнэ тэла урыл потыртасыт. Ань округ янытыл эрнэ ханищтапыт вәрыглавет, элумхөлас илторыг матаре хотум ке ёмты, хумус тавөн нётуңке – ләккарыт тот потыртэҕыт. Округ янытыл 530 сөтыра элумхөлас тув тах вөвыглавет. Тәнаныл акваг сөтыра 200 ләккарыт ханищтаңке патыяныл. Округ янытыл 150 ханищтан колыт вәрвёсыт. Ты тал сыс тув 12 сөтыра хөтпат ялыс.

Сапрәни ойгпам элыпәлт округ күщай вәңын хум лавыс:

– Касың элумхөлас таквинатэ уральтаңке ке паты, төнт мәхманув пуссын пустагыл олунке патэҕыт. Мәнавн ань акваг яныг тэла вәруңке эри – касың хөтпав сав тал рүпитаңке вос кәсащас, ос хоса вәгтәл ул вос патыс.

Людмила ТЕТКИНА

Мә-вит урыл потыртасыт

Р. Кухарук потырты

Югра-Классик колт мир атхатыгласыт

Яныгпöль Этпос 8 хöталэт Ханты-Мансийск үст мәнълат мэхум мәгыс «Нефтяная столица» нампа IX мирхал форум öлыс. Тув сав мәнълат учёный элумхöласыт, специалистыт ёхталасыт. Касащан мэхумыт потраныл ловиньтасаныл.

Ты тэла öлум порат «Изменения климата. Глобальные вызовы» намаим тематический сессия öлыс. Тот ты вәрмаль пүмщалан мэхумыт акван-атхатыгласыт, мә-вит үргалан вәрмаль урыл потыртасыт. Пёс тэгыл элумхöласыт хара мät, вöрыт, нёрыт ёмщакв öлсыт. Таимäгыс лүймә мирыт мә-вит урыл сав амщит öньщёгыт.

Округ вāнын кўщай хум Алексей Забозлаев форумн ялум хöтпат янытласанэ. Тав лāвыс, мә-вит үргалан тэлат хот-ёрувлаңкве ат вёрми. Тāн акваг ты вәрмалит уральтым öньщияныл. Тувыл номылматāлыс, Югра мät 40 % мä кй-вырт öлнэ вöй хурип щāлыг ут нöх-выгыт. Мāн öлнэ мāv сāv регионьт халт мä-вöй выгыт.

Тав лätңе щирыл, Югра аква пälэ сомит – сасса мэхум пёс йис öлнэ мāнаныл промышленный

освоение нупыл хансым öлзёгыт. Ань 478 тамле мä öлы. Тот мä-вöй ос газ нöх-винэ колыт рүпитэ-гыт.

Алексей Забозлаев лāвыс:

– Мāн öлнэ мāv сāv промышленный освоение öньщи, мä-витын яныг тārвит тоты. Таимäгыс ты тэла хот-ёрувлаңкве, ат вāруңкв мāн щар ат вёрмёв. Мöт аква арт мэхум мäгыс месторожденият эри хультуптаңкв, тувыл систам мä-вит. Таимäгыс аквагты вәрмалит уральтыянув.

Тувыл ты вәрмаль урыл Елена Гордеева потыртаңкве патыс. Тав АО «РУСАЛ Менеджмент» колт мä-вит үргалан мät пуңкотнэ нэ. Хунь потыртаңкве патыс, мэхумыт лялт китыглахтын лätын лāвыс: манхурип лüль вәрмаль мä-вит мäгыс öлы? Мәнълат хöтпат сāvсыр тārвитын вәрмалит лāvсыт. Тамле

уыт: пāңкың вит, пāңкың лылыёп, янас воращ-лахтын вәрмаль, сāv мир аквагтыг öлнэ мät ос сāvсыр лüль вәрмалит лāvсыт. Ты тэлат, вāим, мä мäгыс тārвит тотэгыт. Таимäгыс тамле мät рү-питан хöтпат мä-вит үргалан мäгыс сāvсыр ёмас вәрмалит вәрёгыт.

Тав «Изменение климата» щар яныг тārвитын вәрмалит лāвыс. Элумхöлас öлупсатэ палыт пентхатнэ вәрмаль акваг мöт хурипаг ёмты.

Елена Гордеева лāвыс:

– Ты рүпатаң вәрмаль, манрыг акваг мöт хурипаг ёмты, мāн янытэт ат торгамтылув. Тārвитын лāvуңкве, элалы манхурипаг ёмты, тувыл хумус пентхатаңкве паты. Таимäгыс учёный хöтпат ты вәрмаль тārвитыңыг лāvияныл.

Тыхöтал элумхöлас элы-пälт сāv тārвит öлы, ты урыл потыртасыт. Ты кастыл «Устойчивое развитие» нэпак öлы. Тав 1987 тäl пāсныл öлы, тöнт öвыл щёс нэпакын хасвес. Тот ташир хансым öлы: мāнавн эри тох öлуңкве, тыхöтал öлнэ мäгыс эрнэ матыр пус-

сын востöвылхаты. Тувыл мāн юи-пāлувт самын патнэ няврамыт ёмщакв öлуңкве вост вёрмёгыт. Тāн öс вост öньщёгыт сыс-там мä-вит, мāн ань öщ-нэв хольт.

Мирхал нэпак «резолюция Генеральной Ассамблеи ООН 2015 года «Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года» нам öньщи. Ты нэпак щирыл, хурум вәрмалит рүпитан хöтпат акваг-нётхатым рүпитэгыт.

IX мирхал мәнълат форум öлум порат тамле пүмаш сессия öлыс. Тот ты вәрмаль пүмщалан мэхумыт акваг-атхатыгласыт. Ты тäl сöтыра арыгкем мэхум тув ялыс – мәнълат инженерьт, няврамыт, учёный хöтпат ос сав мэхум. Ты вәрмаль öвыл щёс 2018 тälт вāрыглавес, та пāсныл кāсың тäl ёмталы. Ты форум Правительство Югры, Российская академия наук, ЮГУ колн вāрыглавес.

Галина ДУНАЕВА

www.khanty-yasang.ru

Няврамыт пёс щирыл пормасыт вәрэгыт

Ювле хульгум этпос 28-29 хөталыгт Ханты-Мансийск үст блнэ ремёсла колн Россия мāv янытыл катыл сāvсыр пормасыт мāщтырлан āгит-пыгыт ёхталасыт. Ты вāрмаль пёс пормасыт нōх-вōрмалтан мāгыс китыт тāl вāрыглаве. Ань ты тāl атпан сāvит няврам акван-атхатыгласыт. Тōват тāнки рўпатаныл урыл ищхйпың ут хосыт потыртасыт.

Ты касылыт няврамыт катыл вāрум тāнки пормасаныл суссылтэгыт. Кāсың āги-пыг такви рўпататэ урыл потырты. Тувыл щар ёмас вāрум пормасыт жюри хөтпатын янас вивет. Ремёсла кол кўщай нэ **Марина Кабакова** лāвыс:

– Юи-ōвыл тāl няврамыт пёс пормасыт мāщтырлан тēлатыл сака пўмцалахтуңкве патсыт. Кāсың тālныл сāvсыр мāныл сāv няврам мāн палтув ёхты. Хотьют ёхтуңкве ат вёрмыс, тāнки рўпатаныл пōслысаныл ос тыг кётсаныл. Кāсың мāныл ёхтум āгит-пыгыт тāнки мāщтырлан тēланыл ёмщакв вāганыл, янытэт ханищтасаныл.

Хāльүс район Саран пāвылныл блнэ āги Анна Вьюткина ищхйпың ут хосыт потыртас. Тав китыт тāl ты касылыт такви пормасанэ суссылтыянэ. Ты тāl тав сāsныл вāрум āканынэ суссылтас.

Тав лāвыс, пёс порат сāsныл āканыт акваг юнтыглавёсыт. Ань ты накт Анна ты рўпатат сāvсыр мāt кинсыс, ос туп мāщтырыг олум мāньщи нэкве Аксинья Степановна Мерова вāрыглам āканынэ хōнтыс.

Āгиквен сāsныл вāрнэ рўпата сака мўстыс. Тав ты вāрмаль ёмщакв ханищтастэ ос ань мāхумн тох потыртас. Насати, хāльныл сās тāl сыс хўрум щёс нуиглавес.

Акван-атхатыглахтам мāхум

ōвыл порат хунь хāльвит пāсгуңкве овылтахты. Сосса мāхум лāвыгласыт, хунь кук-кук нёлме толаи, тōнт сās ёмщакв хот-сэты. Тōнт сās тармыл хансат вāруңкве кўстыр. Китыт пора лўпта этпост сās нуяве, хунь иныг ййвыт щёритэгыт. Та порат хāльиң вит оньщи. Хўрмит щёс таквсы порат сās нуяве, хунь хāльныл лўптат патылгэгыт. Хот-нуйнэ сāsыт ул вос сурсыт, састум мāн āмпарыт хөтал тāl мāt оньщавет. Анна лāвыс, сāsныл āканыт мāщтырлан тēлан Галина Кондина таве ханищтастэ.

Белоярский район Касум пāвылныл ханты āги Алёна Лозямова ёхталас. Āгирищ школат хөтыт классыт ханищтахты. Тав мāхумн ос сакныл хорамыт хартнэ тēла урыл потыртас. Алёна лāвыс, тав мāньтāгыл юн сāvсыр хорамың сакквālгыт кāсалāлыс.

Тав омаэтэ юнтум сосса маснуганэ пуссын сакың хорамыл вāрсанэ. Алёна ос тав увщитэ тамле супыт ань оньщөг. Таимāгыс ты āгииг сас сакныл хорамыт хартуңкве овылтахтасыг. Ты рўпата тэнатэн сака мўсты. Тэн юн омаэтэн катыт, мāгылт, пуңкыт ошнэ сāvсыр хорамыт сакныл хартуңкве ханищтавөг. Ань Алёна тамле рўпата щāгтым вāри.

Ты коньпал тот āгит-пыгыт сэтапыл энтапыт сагнэ, пуңк атыт ошнэ руц кокошник, пуңк тōрыт, рāктныл вāрнэ āныт ос мōт пормасыт урыл потыртасыт. Ханищтап оигпаме элы-пāлт кāсың няврам такви рўпататэ мāгыс янытлан нэпакаыл ос мўйлупсал майвес.

Алёна Лозямова потыр ловиньты

Аня Вьюткина ищхйпың ут хосыт потырты

Николай МЕРОВ

Стихыт хосыт хурит пöслысыт

Мә янытыл кәсың хөтал матыр ёмты: ман ялпың хөтал, ман намхөтал, ман нас матыр хөнтхатыглан хөтал. Яныг ұсың мāt тай сāv мән хоттал ялапәлуңк рөви – кос матыр театырн, выставкан ман концертын. Мән пāvлың мāt торың хоттал ялнә мā āтим. Хөт матыр ке ёмты, матыр ке вāраве, мāхум пуссын ты урыл сārтын та вāганыл, сārтын та палямтахтәгыт.

А.А. Русяева ос Н.Н. Гадебская

Мощ мōлалнув Хулюм-сүнт пāvыл ишкола-искусств колт акв хөтал кәтыл пöслан нйврамыт ос стихотворение хаснә мāхмыт урыл творческий вечер блыс, руц щирыл ке лāvуңкве: «Пою тебе, мой Хулимсунт». Ам ты вāрмаль урыл ат мостыгласлум, **Нина Николаевна Гадебская** кон кәсаласлум, тав āнумн тамле ты потыр потыртас:

– Анна Андреевна Русяева, школа-искусств колт нйврамыт пöслаңкв

ханищтан нә, тамле номт вāрыс, пāvлың мāхум хансум стихыт щирыл нйврамыт картинат вос пöсләгыт. Тав āнумныл ос мōт пāvлың хөтпанувныл мōлты тāl стихыт вōвыс.

Тувыл ты стихыт тав Школа-искусств колн ялантан нйврамытын ловиньтасанә, хōңха хансыс, наманыл намыл ат лāvсанә. Стихыт пуссын руц лātңыл хансым блсыт. Нйврамыт бвләт стихыт хүнтласыт, тувыл хоты стих тāнанылн мұс-

тыс, та лātңыт щирыл картина пöсласыт.

Хунь кәсаласлум, ам стиханум щирыл ат картина пöслыме, такем та хот-щāгтсум, самагум витын āмаравесыг, тув мус ты вāрмаль āнумн мұстыс. Кәсың нйврам пöслам хуритә урыл потыртас, манрыг тох номылматас пöслаңкв. Тувыл хоты стихотворение щирыл пöсласыт, та лātңыт мāнавн ловиньтасаныл. Сака пұмаш хүнтлаңкв блыс.

Ам акв стихотворениям Нйхщамвōль пāvыл урыл блыс, хумыс ам тот блсум, яныгмасум, хумыс яныгмам колум хұлислум, та урыл тот хансым блыс. Мальчикова Эвелинан ты стих вуиме. Ты āгирищ ам хольтылум Нйхщамвōль пāvылт яныгмас, мощ мōлтынув тыг вāнтлас ома тә ёт, ань тыт ханищтахты. Таимāгыс ам хансум лātңанум тавēн мұстысыт.

Мән тыт пāvлың поэтыт: Мария Тихоновна Двинянинова, тав стихотворениятә «Нюлыкис» бс хуриг пöславес ос ловиньтавес. Тувыл Ольга Баранова, Оксана Крылова стиханән щирыл бс хурит блсыт.

Тамле ты ёмас нак Школа-искусств колт блыс. Анна Андреевна Элалъ тах ты стихыт ос нйврамыт пöслам хурит нэпакыг вāруңкв таңхиянә. Ты мāk ёмас вāрмаль, Элалъ тох вос паты.

Ханищтахтын нйврамыт ос школан ёхталам нәт

Анна АЛГАДЬЕВА

www.khanty-yasang.ru

Агит-пыгыт мөйтыт хассыт

Мегион үст нэпак ловиньтан колт рупитан хөтпат ос «Югра лылыёп» нампа организация отделения хасхатам мэхум «Шицнай ойнас» нампа ханищтап нъяврамыт ос мәнълат агит, пыгыт мэгсыл щёпитасыт.

Тән савсыр касылыт вос касэгыт, савсыр сус-сылтапын, ялпың хөталын вос ялантэгыт ос ётыл номтын патнэ рупата вос пёриёгыт. Пёс порат олум пүмаш тэлат урыл вос пүмшалахтэгыт, та порат хумус мэхум олсыт ос ань олнэ мир ёмашакв олнэ мэгсыл мансавит ёр пинсыт, вос вэгыт.

Нэпак ловиньтан колт рупитан хөтпат «Мөйтыт мән олупсавт. Хүнтлэв, ловиньтэв ос мөйтыт хансэв» нампа ханищтап вэрыглэгыт. Нъяврамыт өвлэт пёс мөйтыл мөйтавет ос тувыл тәнки мөйтыт, потрыт хансуңкве ханищтавет.

Агит, пыгыт Мария Волдина (Вагатова), Таисия Чучелина, Галина Слинкина хансум нэпаканыл пуссын аквьёт ловиньтэгыт. Мөйтыт хотьют ёмас хөтпаг оллы, хотьют люль нак вэрыс, хумус мавит урыл тот хансыма, ос хотьют нөх-патыс, та урыл нъяврамыт халанылт

потыртэгыт. Ос ты юипалт тәнки мән мөйтыт хансуңкве өвылтахтэгыт.

Тамле ханищтапыт тән номсахтуңкве ос пүмаш потрыт, мөйтыт хансуңкве ханищтахтэгыт. Нъяврамыт ати туп пүмаш потрыт хансэгыт – тән мәнъщи ос ханты мўтраныл ханищтэгыт ос ты урыл номсахтэгыт.

Библиотекан ялантан аги **Анастасия Кирейчева** лавыс: «*Ам стихыт хансэгум, ань мөйт хансуңкве таңхёгум. Хоты Отырыт урыл хансуңкве патэгум, номт оньщёгум.*»

Тамле ханищтапыт нъяврамыт сосса мэхум пёс йис вэрмаляныл урыл, савсыр мөйтаныл вэңкве патсыт. Ос ты пүмаш вэрмалы урыл тәнки юртанылн потыртэгыт.

Нъяврамыт хансум мөйтаныл ань акван-атавет ос пуссын «Шицнай ойнас» нампа нэпакн щёпитавет. Мөйтыт мэгсыл

А. Горлова потырты

Гайша Ульбаева катыл хурит пёслы.

Ханищтапыт вэрыглам хөтпат лавёгыт, нъяврамыт хансум касың мөйт ати нас потыр, тыи пёс порал ос ань олнэ накунов халт унсах. «Шицнай ойнас» нампа нэпак хунь тэратаве, тав ати нас нэпакыг ёмты, тав суссылты, хумус мәнълат агит, пыгыт пёс йис мўтрат урыл номсэгыт ос тәнаныл элалы тотыяныл.

Ты лильпи нэпак «Живое югорское слово» нампа IV литературно-краеведческий конференция олум порат тах суссылтаве. Ты конференция яныгпөль этпос оигпам элы-палт Мегион үст щёпитаве тах. Төнт мэхум ты нэпакыл ловиньтан мэгыс мивет.

Анна Горлова кётум потыр мәнъщи латңыл
Людмила ТЕТКИНА
хансытэ

Нъяврамыт пёслэгыт

Мәньщи суп йинуңкве ханищтавёсыт

Ханты-Мансийскат өлнэ центр ремёсел колт яныгпöль этпос хурмит ос онтолов хөталыт мус «Пёс щирыл юнтнэ суп» ханищтап вәрыглавес. Тув ұсың мәхум вöвиньтәлвёсыт, тән Саранпәвилныл ёхталам нән Евгения Вьюткинан мәньщи суп юнтуңкве ханищтавёсыт.

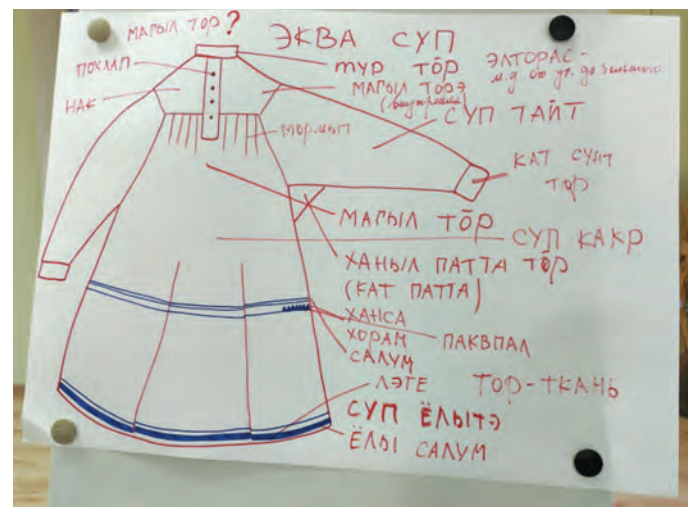
Өвлэт тав пёс мәхманув супаныл хумус йинсаныл, ты тәла өвилыт потыртас. Евгения Валерьевна акв пёс мәньщи суп тыг тотыглас, тав 1933 тәлт самын патум нән Анна Васильевна Кугинан юнтвес. Ань таве суссылтым ос хумус йиним öлы, нә хөтпат суп төр лөмтыт, хансат пуссын тәра-паттысаныл. Тувыл тән мәньщи ләтңыл хумус ләвавет, таит номылматсыт. Ты Саквъя хосыт өлнэ мәхманув маснут, таимәгыс тән ләвнэныл щирыл хассаныл. Мөт я хосыт өлнэ мәньщиянув мөт щирыл ке ләвияныл, ань ул вос хот-ёрувлахтэгыт, ләтңыт нәпакн өс вос хансыяныл. Мәнавн тьи пуссын вәңкве пүмциг öлы.

Тувыл мәньлат хөтпатн тыт таи пүмыщ öлыс, нэт суп юнтнэныл порат нәмхуньт маснут йинэ янас нәпак-лөмтыт

ат вәрыгласыт. Тән самыл сунсым матыр-әти әрталасыт. Ань ты ханищтапытн ёхталам нэт аквта хольт тәнки мәгсыланыл суп йинуңкве патсыт. Ты коньпал Евгения акв сытам тәла өвилыт тәнаныл потыртас, ты нә хөтпа ййквнэтэ порат

манрыг супе «лөңханьщап» хольт пуврыг ёмты. Тьи суп какыртөр сыспалән өс акв төрыл түщтым юнтыяныл.

Мәньщи суп лөмтанэ пöслым ос хансым өлэгыт

Ань ты мәхум хурум этипалаг акван-хөнтхатыгланэныл сыс ос супаныл юнтнэныл порат, сәвсыр вәрмалит хүлтнэ

мәгыс яныгпәла хөтпат вöвиньтәлвёсыт. Öвил этипала мәщтыр ханты Эква **Зоя Никифоровна Лозямова** ёхталас. Тав центр кол кұщай нән Марина Кабакован нам-хөталэ кастыл янытлавес ос мүйлупсал майвес. Тувыл ты элы-пәлт төва нэт ханты суп юнтуңкве öвилтахтамыт, тав тәнаныл матыр-әти ханищтым хүлтыс.

Китыт ос хурмит этипала лингвист учёный Эква **Дина Васильевна Герасимова** ханищтахтын нэт ёт öлыс. Тав пәрт тармыл суп пöслым ос мәньщи ләтңыл хансым

Мәньщи ос ханты нэт

Е.В. Вьюткина пёс суп суссылты

Е.В. Вьюткина потырты

уыт кәсалас, щәгытс. Ләвыс, мәхум хоты тэлат ханищтаңкве ывылтахтын порат акваг тох хүлтыглаңкве эрэгыт. Тонтән сунсэгыт ос та щирыл тәра номтыт ыныцияныл.

Хүрмит этипәла тән этаныл этнограф учёный эква **Светлана Алексеевна Попова** ылыс. Тав сыре-сыр пәс накыт урыл китыглавес, янгыщ нә хөтпат тұлыглап урыл пұмшалахтасыт. Тувыл пұрлахтын мāt нēt маныр вәрсыт, хоталь ос маныр вәруңкве тәртыглавәсыт – тав ты пәс накыт хүлтыглас.

Ань тынакт Евгения Вьюткина ывылтам ханищтапе лұпта этпос котил хөталанēt ты центр колт элаль тах тотыяныл. Тыт ань нēt тәнки супаныл йинсаныл ос туи мус йөнтүңкве ләввәсыт. Матыр вәрмалит иң тәрапаттүңкве таңжегыт ке, тав палтэ свонитаңкве вөрмәгыт. Туи тән элаль ханищтаңкве патавет.

Евгения Валерьевна Вьюткина тох ләвыс:

– Ам анәквам Анямова (Сайнахова) Мария

Леонтьевна ос омам Анямова Анна Петровна мәщтырыг маснут ыс йөнтыгласыг. Тән төрныл, совныл, котныл матырәти пуссын йөнтүңкве хәссыг. Ос ам йөнтуп кәтыт пувуңкве Евдокия Александровна Белявская ос Мария Сергеевна Мерован ханищтавәсум. Мәньщи суп йинуңкве ос йөнтүңкве Мария Сергеевна палт ялантасум. Тав этә ывыл акань, пуңктөр ос суп йөнтсум. Ты коныпал пальсак ос турлөпс хартүңкве ханищтавәсум.

2012 тәлт Ханты-Мансийскат «Лылың сёум» ныврамыт колт мән Надежда Молданова эт мәщтыр колнак щәпитәлсумән ос тув Мария Сергеевна вбвиньтәлсумән. Тав вәнә мәщтыр тәланә вәти кинан пәслысанмән, нәпакн хассумән. Ань ты ханьщувлам вәрмалит ам мот нә хөтпатн Саранпәвилт ос центр ремәсел колт элаль тотыяну.

Тамара МЕРОВА

Агирищит йөнсхатәгыт

Аня

Маргарита

Евгения Вьюткина Саранпәвилт 2019 тәл пәсныл «Сделано в Пауле» намтым мәщтырлан кол пұнсыс. Тән Александр Вьюткин хумәнтыл тәнки йөнттум колән онтсыл янас колнак йөнттысыг ос тув ань нēt ос мәнь агирищит матырәти вәруңкве ялантәгыт.

Яныгпәла хөтпат маснутыт йөнтнә порат тәнки вәнә тәланыл урыл потыртәгыт, пуссын акваннәтхатым пәс накыт элаль тотыяныл. Мәньполь этпост тув ялнәм аква хөтпат аквахуйпловит тәл яныт агирищит тув атхатамыт. Тувыл кәсыңе маныр тәла вәри, китыгласанум. Тән таи потыртасыт:

– Паща ылән! Ам намум Аня. Ам ань хүл совныл хұрыгсов йөнтәгум. Мәнав Евгения Валерьевна ханищтытә. Хүл сов тав ос мот нētн щәпитаңкве нәтвәсум. Тувыл хумус йөнтәгыт ыс суссылтавәсүв.

– Паща ылән! Ам намум Софья. Ам ань сакныл қәтсор хорам хартәгум. Аңумн тыт сака мұсты. Өвләт мән Евгения Валерьевна эт сакыл хартнә хорам сакыт оспаныл щирыл нәпакн пәслы-

санмән ос тувыл тувлә әрталахтым ам тавә вәрилум.

– Паща ылән! Ам намум Ира, ам тыт сакныл пальщимщак хартәгум. Тав ыс нәпакн пәслым ылы. Ам тамле хорамың пальщимщак кәсаласлум, аңумн сака мұстыс ос тавә вәруңкве амки тахмаясум. Ты ывылтам рұпатам амкинәмн хультуптылум, ытыл сакныл хартнә пальщимщакыт омамн ман йөртәгияну мн вәруңкве патәгум.

– Паща ылән! Ам намум Маргарита, ам ань тыт акань йөнтүңкве ханищтахтәгум. Өвләт вощрам оспа төрлөмт висум ос тув ань вьгыр оспа төрсәлмыт йөнтәгум. Аңумн тыт пұмыщ, матыр вәрнәв сыс мәньщи ләтың ыс ханищтәв.

Агирищит эт **Тамара МЕРОВА** потыртас

Омам ос анёкquam хольт щаквщёгум

Маньщи мирув халт мащтыр хөтпа сав олы. Хальүст оlnэ маньлат нэ Екатерина Леонидовна Остерова оc катыл матыр-ати вәри, пёс махманув хумус юнсахатасыт, тох щаквщи.

Мён Екатерина Леонидовна ёт хөнтхатыгласмён, потрамасмён. Нән ань элалъ тав потре ловинь-тэлбн:

– Хальүсн ам 2008 тәлт оlмыгасум. Тыт овләт садикт воспитателиг рүпитасум, тувыл Ростелеком рүпатап патхатасум. Ань Хальүс культура колт эргын-йквнэ маснут тармыл пуңкто-тёгум. Тыт ам сосса нэквет ёт вай-хатасум – Любовь Константиновна Вынгилева, Калерия Акрамовна Супрун, Людмила Николаевна Новьюхова ос мөт мащтыр нәт. Тән савсыр ханищтапыт щёпитәлэгыт, махум сав маньл атхатыглэгыт, аквёет матыр-ати йинэв, юнтэв. Ты тәла аномн сака мусты.

– **Екатерина Леонидовна, наң хотыл оlэгын?**

– Ам Кульпас павылт самын патсум, тот яныгмасум. Омагум-атягум маньщи хөтпаг. Омам Зоя Петровна, такви опарич наме Монина, Хохаң павылныл олы. Ты маньщи павыл Сортыңьяг-Кульпасыг халт олы. Школат омам Сортыңья павылт ханищтахтас. Хунь павланылт колхоз лап-пант-вес, махум пуссын Кульпасн вантлысыт. Атям Леонид Михайлович

Е. Остерова

З.П. Тоголмазова Тая апыгрище ёт

Остеров Кульпасныл олыс. Каңк оньщёгум, наме Женя, увшим Анна. Тән сас колтаглыңыг-няврамыңыг ёмтсыг.

Омам ос анёкquam ёт мань тагыл юнсахатасум, щаквщункве тән ты аном ханищтастән. Анёкquam тучаң оньщис, мань порат тав тучаң хүрге ёт акваг ёнгасасум. Омам пёс махманув хольт мащтырлы – паквпалың супыт юнты, тучаң, юнтуп тўщтын пўтыска юнты, сәсныл хусапсовыт вәри, тувыл сакныл турлөпс ос мөт хорамыт харты. Төва пормасанэ Кульпаст

«Нәйөтыр Маа» музейт оньщавет.

Анёкquam Анна Никитична Монина сахи ос ләгыл маснут юнтыс. Олтёт омам нупыл ләвсас, тав юнтыглам нуйсахитэ музейн вос мыгтэ. Пёс маснутыт юн маныр нас ханащлэгыт, музейт ос махумн пумщалавет. Анёкquam маньщи эргыт эргыс. Тав 2017 тәлт атимыг ёмтыс. Щаквёкquam наме Анна Ивановна, тав Петкас павылныл олыс. Омам Потрасуй ёрныл олыс. Тән хосат хотталъ щалтсыг.

– **Школа асламын юи-пәлт тәра рүпитаңкве патсын?**

– Ати, ам Ханты-Мансийск үст оlnэ ЮГУ колт учителяг ат тәл ханищтахтасум, 2003 тәлныл 2008 тәл мус. Та ханищтам тәлам щирыл рүпитаңкве номтум ат патыс, таимәгыс тыг патхатасум. Катыл матыр-ати вәруңкве, пёс щирыл юнсахатункве – ты сака ёмас эрнэ тәла. Мән, нэ хөтпат, ань тыхөтал мус ханищтахтэв, маньр вәгүв, мань махум ханищтыянүв, хултыг-лыянүв. Тох халанувт нётхатункве патэв те, пёс йис наканув йисэ-нотэ олуңкве патэгыт, мирн вәңкве патавет.

Анёкватэ А.Н. Монина

Екатерина ос омагэ Зоя Петровна пёслым оlэг

Светлана РОМБАНДЕЕВА

Мәхум кәтаныл-ләгланыл пусмалтым рүпиты

Мәньщи мәхманув халт сәв мәньлат агит-пыгыт ләккарыг ханищтахтэгыт, мир пусмалтым рүпитаңкве кәсәщәгыт. Мән ань мәньщи нә Виктория Дорофеевна Истомина урыл нәнан потыртэв. Тав Октябрьский район пүльницат мәнь ләккарыг рүпиты.

Виктория Дорофеевна оматэ мәньщи нә, наме Валентина Петровна Анямова, тав Саранпәвилт блыс, совхозт нәт юнсахтнә цехыт рүпитас. Виктория атятэ саран хум Дорофей Истомин наме блыс. Нә такви блупсатэ урыл тох потыртас:

– Ам Саранпәвилт самын патсум, тот яныгмасум. Саранпәвилт школат аквхуйплов класс асласум. Тувыл Ханты-Мансийск үсн ләккарыт ханищтахтын училищан минасум ос тот фельдшерыг ханищтахтасум. Ханищтахтуңкве анузн сака емас блыс, элумхәлас пусмалтаңкве кәсәщәгум.

– **Виктория Дорофеевна, наң хунь ханищтахтасын, практикан хоталь тәтыглавәсын?**

– Ам бовыл тәл Хальүс район Саранпәвилт пүльницан ялсум. Тот мощ рүпитасум. Тот мәхум мощца, арген сәв рүпата атим блыс. Ётыл мот тәлыгт ам Октябрьский район пүльницан рүпитаңкве вәвхатсум. Тот Альбина ақвум блыс, таимәгсыл тув минуңкве тахмаясум. Ос Октябрь-

В. Истомина

ский пәвилт пүльница яныгнуве, ты районный пүльницан сәв мәхум ёхталэгыт. Ам ханищтахтамумт, титыт ос хүрмит тәл ёхталасум.

– **Маныр вәрим тот рүпитасын?**

– Ам нюлмит пәрнә колнакт рүпитасум, ләккарн нәтсум. Ләккар нюлмит хот-сыстамтыянэ, тәрпил сартыянэ, ам тавән маныр эри, кәтн маяпәгум. Тәва порат амти тувпәриянум.

– **Виктория, ханищтахтын мәныл астысын, хоталь рүпитаңкве минасын?**

– Ам 2014 тәлт диплом-нәпакыл майвәсум ос тәра Октябрьский пәвилн ақвум палт минасум, пүльницат рүпитаңкве бовылтахтасум. Практикат хумус рүпитасум, тох элалы рүпитаңкве патсум. Ләккарн нәтэгум, нюлмит пәриянум. Тәва порат ләкка-

рум хунь үщлахты, амти тәрпил сартумтыянум, лап-пәриянум. Хотты хәтпа нюлмитэ юнтуңкве ат те эри, таи тай амти пусмалтаңкве вәрмилум. Хунь сайты манос тәлпың нюлми, таи ләккарум ёт сунсуңкве эри.

– **Манхурип агмыл мәхум нән палтын ёхталэгыт?**

– Хоты хәтпа ләглә ман кәтэ те сакваты, мән гипсыл пинылүв. Ләгылт тулөвыл костераныл нәвлин яныгмәгыт, таи хотяктуңкве эри. Тәва элумхәлас нюлмитэ хот-сайты, таве эри тольхың касайл пәлыг-яктапаңкве, сай кон-тәртуңкве, тох та рүпитэв.

Ос хунь хотты кабинеты рүпата ләккаранув үщлахтуңкве минэгыт, ам тув рүпитаңкве вәвыглавем. Ам кәтыл рүпитаңкве ханьщувласум, нәпакыт хансуңкве щар ат кос таңхәгум, тувыл

Виктория агирище ёт

мощцан рүпитаңкве кәсәщәгум, воссыг хоталь вәрхатэгум.

Виктория Дорофеевна оматэ Валентина Петровна блме палытыл сәлы совыл, котыл пүркат, тәнтит, тапочкат юнтыс. Тав мәньщи пормасыт нәтнэг юнтуңкве хәсыс. Саранпәвилт совхозт экват юнсахтнә цехыт сәв тәл рүпитас. Виктория анәк-ваге-ащәйкаге сәлыңколт яласасыг, сәлы бщсыг. Тамле щәмьят яныгмам агирищкве ань мәхум пусмалты, элумхәлас пустагыл блнэ вәрмалы ургалы.

Виктория Катя агирище ёт туй порат Саранпәвилтн ос Ясунтын акваг ёхталэг. Агитэ ань нила тәлэ тәвлыс, тав «Мәнь Усквен» ёхталанэт порат сака щәгты, ныврамыт халт ёнгасым хайтыгыт.

Галина КОНДИНА

Мәньщи павлытын хөигләлсүв

Мәньполь этпос 29-31 хөталыт Ушма павылн ялсум. Тот өлмум порат мән номылматасүв мәнки яныгмам павлувн ялуңкв. Та мәньщи павыл Лэпла нам өньщи. Ты павыл Хальүс районт ос Свердловский область өрт үнлы. Лэпла я Ханты-Мансийский автономный округт ос Свердловский областьта ови.

Лэпла павылт пёс порат сав махумыт өлсыт. Тот Тасманов кол-таглыт өлсыт. Павылт төнт сака сав кол үнлыс. Ань мос кит кол туп арыгтас. Тувыл кит щёмья өлэг. Акв колыт Тасманов Вова нэтэ ёт, мөт колыт Тасманов Коля өлэгыт. Павылт пёс колыт шар ат арыгтасыт. Тот таксофон өлы, матыр ке эри, звонитаңкв вөрмөгыт. Пос поталы то порат куритэгыт, тувыл пос та ёмты. Тувыл фонарик посыл өлэгыт.

Хумус тув минасүв

Өвыл хөталыт Ушма павылнлыл Түрвәт павылн «Бураныл» минасүв. Ам, щәннум ос Унтя Самбиндалов. Хөлы лөмт щөпитасүв, пормасанув, тувыл «Буранын» үнтсүв, элаль минмыгтасүв. Унтя Түрвәт павылнлыл ёхтыс, мёнамён тув то-тыстэ. Ань тай тўя пора ёхтыс, лөңх витьыңыг ёмтыс. Таимәгыс лөңх люль, сав вит вөңха өньщи. Та лөңх хосыт «Бураныл» хоса минасүв, «База Ильича» мәт щай айсүв, ту-выл элаль та минмыгтасүв.

Түрвәт павылт акв щёмья өлы,

Лэпла павыл, 2013 тәлт пөслувес

өпарищ наманыл Самбиндаловыт. Мәхумыт пёс йис тэлат щирыл өлэгыт, вөраөгыт, пил вәтэгыт. Йтипалаг махманув палт ёхтысүв, тот хулмыгтасүв. Тувыл ётыхөтал элаль Лэплан минмыгтасүв.

Лэпла павылн ёхтысүв. Вөр лөңх ёмасыг өлыс, туристыт ат яласэгыт, молях ёхтысүв. Тыт өлнэ элумхөласыт тэнут мәгыс Бурмантово павыл мос «Бураныл» минэгыт. Мәшин вөвөгыт, тувыл элаль Ивдельн та минэгыт, тэнут тот ёвтэгыт.

Лэпла павыл сака хоса мат өлы. Тув туи порат ләглыл минуңкв хоса эри, тэлы порат «Бураныл» тай моляхнув. Лөңхе хоса. Туи порат тамле пил: сүйпил, тәхтпил, сәвнипил, саңквлыпил вәтэгыт. Хул алыщдым я хосыт ёмөгыт. Хул сол-валтэгыт ос төслэгыт. Тувыл мәньщи ос савари щай төслэгыт.

Акв ювле мөт лөңх хосыт минасүв. Та лөңхыл пёс тагыл махумыт ёмыгтасыт, тувыл «Бураныл» яласасыт. Ты лөңх кит мәньщи павыл тәра мины. Акв павыл Мирон Ващка павыл, мөтан Көрасколыңъя павыл нам өньщөг. Ты павлыг тәра пёс порат мәньщи хөтпат ләглыл ёмсыт. Ань тот махумыт ат өлэгыт, павлыг тәтлан үнлөг. Элумхөласыт холасыт, то хөтпат мөт мән өлуңкв вәнтласыт.

Тувыл хурмит хөтал ущта акв ювле Ушма павлын ёхтысүв. Ты павылт ань махумыт өлэгыт, пил вәтэгыт, хул алыщлөгыт.

Ташир мәньщи махумыт палт мүйлуңкве та ялсүв, махманув ёт кәсалахтасүв. Пус кәт, пус ләгыл вос өлөгыт!

Галина ДУНАЕВА

Лэпла павылт ань пөслым пёс кол

Лүсум я үлтта вәрим унсах

Тыньщаң молях пәхвтуңкве хасы

Ань йис мәнлат мэхум тәксарыг блуңкве воратэгыт, тыи сака ёмас вәрмаль. Ос сасса мэхум каснэ хольт янас касыл блы, тав «северное многоборье» лававе. Салехард үст сәлыл каснэ мэхум халт мәнлат пыгыт бс тәнти халанылт касэгыт.

С. Лаптандер тыньщаң сөхты

Тот мән Сергей Лаптандер, ёрн пыг, ёт потыртасүв. Тав тўштым сувын тыньщаң пәхвтыс. Тэлы ащирмат вбвтыщ масхатым блыс. Ам таве титыгласлум, хотыл ёхтыс ос маныр вәрим блы. Сергей тох потыртас:

– Ам намум Сергей Витальевич Лаптандер, тунрат самын патсум ос яныгмасум. Омагум-әтягум ань тунрат сәлыянув ёт яласэг, сәлыт үргалэг, ты пуссын мәнти сәлыянув. Омам наме Лариса Николаевна, әтям – Виталий Борисович. Мән Надымский районт бләв. Ам ань Ямальский многопрофильный колледжит үйхул пусмалтан хөтпаг юи-бвыл тәл ханищтахтэгум.

– Сергей, ос каснэн урыл потыртэн, хунь тыньщаң пәхвтуңкве ханищтахтасын?

– Ам мән тәгыл северное многоборье касылн ялантаңкве патсум. Тыт мән сун ұлтта поргуңкве, сәграп пәхвтуңкве, йивбвыл ёт хәйтуңкве ос тыньщаң рёпыгтаңкве ханищтавёв. Ты касылн ханищтахтуңкве ам кәсың хөтал ялантэгум, ұщлахтын хөтал ат оныңгум. Ам Ямал округувт сборный командан хансым бләгум, хөт-әти касуңкве ялантэгум.

Сәлың мэхум ялпың хөталт ам бвыл хөтал этнобиатлонт кассум, тот бвыл места висум. Тувыл акв мәныл хұрум щёс порыгим кассум, хұрмит местал майвёсум. Сунит ұлтта титсәт арыгтем щёс порыгмасум ос тот мощ ёл-тагматасум, таимәгсыл касылн ат ловинтавёсыт.

– Ань тыньщаң пәхвтын мәгсыл щёсыт хумус ловинтавет?

Ямал мāt тох ты нётнэг масхатэгыт

– Мәнаван ат кұм сыс пәхвтуңкве эри. Ты сыс мансәвит щёс вущкасылын ос ювле сөхтуңкве алымылын, тащирыл та ловинтаве. Ам ат кұм сыс нёлоловхуйплов щёс алымасум тыньщаң рёпыгтаңкве, пуссын сувын хөясыт. Тыщир ул бвыл местал мивем.

Тох тай ам кәсың порат касуңкве ялантэгум. Ты тэла ам сака эруптылум. Таимәгсыл кәсың хөтал тренировкан та хәйтэгум.

– Сергей, ханищтахтын мәныл хунь әстэтын, тунран блуңкве мингын манос хөт рұпитаңкве номсэтын?

– Ам ань үст блуңкве таңхёгум, кәсың хөтал каснэ колн ялантаңкве рёви. Тунрат блуңкве тәрвитың, тот ұщлахтын хөтал тәл акваг рұпитаве. Ам ань омагум-әтягум тэнти ёрнколт та бләг, сәлыянэн уральтэг. Ляпат Надымский лөх блы, та хосыт пәвлын манос ұсын тэнут мәгсыл ялантэг, мәнав уральтэг. Тамле порат сәлыянув тәнти хультсэгыт.

– Наң ягәги-ягыг оныңгын?

– Ам акв әпщи, тит эщ оныңгум, әпшим ос акв эщум бс ам хольтум колледжит ханищтахтэг, мән эщум школат ханищтахты, тав Яр-Сале пәвыл интернатит блы.

Каникулыт порат мән пуссын тунран омагум-әтягум палт ялантэв, тэнатэн нёттэв. Мән сәлы нёввиль тыналэв, тыил ты бләв. Ты коныпал государство пәлыл субсидия-олныл майлавёв. Ам ос эщум стипендиял ойтавемён, ам тувыл хөт-әти касэгум, нөх-патнэ порат олныл ойтавёв. Акв щёс снегоходыл мүйлуптәлвёсум. Таимәгсыл номтум сака ёмас. Ам тыньщаң рёпыгтан щирыл рекордсменыг бләгум.

Сергейн мән пұстагыл блән ләтың тетэв. Матгёмас тәксарыг блы, кәсың хөтал поргащлы, хәйтыгыты, ёр аты. Лүймә мир каснэ вәрмаль элалы тотытэ.

Галина КОНДИНА

Мәнь ләккарыг сәв тәл рӯпитас

Т.П. Лаптева

Нягань үс пұльница

Нягань үст Тамара Петровна Лаптева, такви бпарищ наме Тарлина, ханты нә блы. Тав сәв тәл пұльница тәл ләккарыг рӯпиты. Мблал мән тав ётә хәнтхатыгласүв. Нә такви рӯпататә ос блупсатә урыл моц потыртас.

Тамара Петровна Хәльүст 1967 тәлт самын патыс. Хунь тав аквхуйплов тәлэ төвлыс, ома тә Екатерина Ивановна Тарлина сыме хотум ёмтыс, ты әгмәтыл хотталы шалтыс. Аятә яныгпәла блыс. Таимәгыс Тамара интернатн вуйвес, элалы тот яныгмас.

Хәльүс школат хәтыт класс мус ханищтахтас. Тувыл увшитә палт Сорум пәвылн минас. Сәртын ты пәвыл Хәльүс районт блыс, ань Белоярский район нупыл хансым блы. Тот нәлолов класс мус ханищтахтас. Тувыл Сорум пәвылт бмәт Ханты-Мансийск үст блнә медучилище урыл хұлыс.

Тамара мәньтәгыл ләккарыг рӯпитаңкве кәсашас. Хунь ятил ома тә әтимыг ёмтыс, тән рӯтаныл ёт пұльница минасыт. Тот мәнь иснас тәра морг-кол кйвырн аңкватас, ома тә кәсаластә. Ома тә сәрге сәмыл сәтапыл лап-юнтым блыс. Тәнт әги хот-рохтыс, сака

тәкыщ щисгалтахтас. Тав номсыс, ома тә нас ёлойвес, ләккарыт ос тав сәрге пәлыг-яктысаныл, ты юи-пәлт әтимыг ёмтыс. Тәнт ты тав ләккарыг ёмтуңкве номылматас, таквирот номсыс: «Ам яныг ёмтәгум, ләккарыг патәгум, ам палтум нәмхотыют хотталы ат шалтыс».

Тамара Петровна ләккарыг ат кос ёмтыс, ос Ханты-Мансийск үс училищат фельдшер-акушерыг әстлас. Мәнь порат блум номтә тәлаг вәрыстә.

Тамара Петровна рӯпататәт янытлаве

Тав мирн нәтуңкве патыс. Мәньлат әги ханищтахтаме порат, хұрмит курсыт округ пұльница терапевт ләккарын нәтым рӯпитаңкве патхатас. Тувыл тав ханищтахтын мәныл әстуме юи-пәлт, та рӯпатаныл пәхын минас. Ос Октябрьский район Уньюган пәвылн акушерыг рӯпитаңкве кәтвес. Тот мәньлат пыг ёт вәйхатуңкве патыс, ётыл тән акван-минасыг. Хумитә наме Сергей Александрович Лаптев, руц бйка, Уньюган пәвылт самын патыс, тот яныгмас.

Экваг-бйкаг акв пыг янмалтасыг. Пыгән ань хәнтлын мәт лусыты. Тәксарыг ос пилтәлыг мав вуянтан мәгыс, тав мәгылн тәгатан кит пә-

сыл майвес. Мблал үш-лахтуңкве юв ёхталас.

Нә ләккарыг налыман тәл рӯпиты. Ос щар сәвнүв тәл тав Уньюган пәвыл пұльница тәл нәврамыт самын патнә отделения тә рӯпитас. Та пұльница тә рӯпитаме порат сәв мирн нәтыс.

Тамара Петровна хунь налыман нупыл нәлолов тәлэ төвлыс, тав пенсиян патыс. Такви урәтыл тох ләвыс: «Ам амки рӯпатат сака әруптылум. Мәхум нупыл ёмас сымыл сунсәгум. Хәтпа матыр әгмке бньщи, ам тавән тәра нәтуңкве вуйхатәгум, хұлтыглан ләтныл ләвилум. Овләт номсысум, пенсиян минәгум, вассыг рӯпитаңкве ат патәгум. Ос ётыл, насати, рӯпата тәл блуңкве ат вәрмәгум».

Тамара Петровна пенсиян патме юи-пәлт, тән бйкатәнтыл Нягань үсн вәнтлысыг. Тот тав тәра невролог ләккарын нәтнә хәтпаг рӯпитаңкве патхатас. Нягань үст атхуйплов сәвиткем тәл блы. Тот тав кәсың хәтпан вәве.

Тамле ты ёмас сымың ханты хәтпа мәнь ләккарыг Нягань үс пұльница тә рӯпиты.

Мария Тихоновна щәгтым янытлылүв!

Хальүс район Хулюмсүнт павылт акв яныг хөтпа блы, наме Мария Тихоновна Двинянинова. Тав яныгпөль этпос атыт числат 75 тәлэ төвлыс. Ты хөтпа павлың мähмытын пуссын вәве. Тав сәв тәл ләккарыг рүпитас, павлың мähманэ пусумлас, рүпитама сым манах пукнипыг, пукниәги вәрыгләлас, самын-паттуңкв нәтыглас.

Галина Константиновна Алгадьева, павлың яныг хөтпа, ты урыл тох ләви:

– Яныг пүмаципа тавән ләвөгум, тав хосытәтыл пыгагум лылыянән нәглысыг. Сәв тәл пустәгыл вос блы! Пус кәт, пус ләгыл хоса нот вос блы!

Мария Тихоновна павлың мähманэ коныпал Хальүс мäh тармыл ос округ янытыл ос акваг вәве. Тав өлнәтә палытыл акваг сәвсыр потрыт, мөйтыт, стихыт хансы, «Лүймә сәрипос» газетан вәтихал матыр-әти ос акваг кәты. Мәньщи лә-

тың учебникыт ос нәврамыт өт рүпитан мähум ос вәтихал Мария Тихоновна пәлт свонитәгыт, нәврамыт мähгыс мähнь стих вөвөгыт ман хоты ләтың мүсхал щирыл толмашлаңкв эри, таве китыгләгыт.

Мән, редакцият рүпитан мähум, Мария Тихоновна самын патум хөталәтыл сымыңыщ янытлылүв! Сәв тәл пустәгыл вос блы, кол сөт ос щунь вос бньщи! Эт котиль исың нәйн вос үраве, хөтал котиль пүриң нәйн вос үраве!

Анна АЛГАДЬЕВА

Ятил миртем эруптылум

Ятил миртем эруптылум,
Тының миртем янытлылум.
Мөйтә, потре өт ам кәсталылум.
Эрге өт ам улылылум!

Хүнтлән, ятил мәньщи миркве,
Хүнтлән, тының мähумакве,
Маныр ләтың ләвнә суйты,
Маныр нелум луйгын суйты.

Эрыгсовквег нәргаләлым,
Хөтал рөгын исайлым.
Тының мәньщи миркве!
Пуссын акван-атхатәв.

Мәньщи потыракве хансәв.
Щәнь-әщ ләтңув әрталәв.
Щәнь-әщ нәлмув хунтамләв.
Тан грамматика хунь вәсыт,
Лингвистика палыт ат суйтыглас.

Хумыс нәтнәг потыртасыт.
Сым щәгылттым ос рөгылттым,
Кәс вәрим ос ошхультым,
Ань та пөсыл мән хансәв.
Мәньщи ләтңыл потыр-ляххал
Саман сунсәгыт, палян хүнтләгыт,
Пуңкан номт номсәгыт.

М.Т. ДВИНЯНИНОВА

Мария Тихоновна Двинянинова, 2022 тәлт пөслүсөс

Ам Мария Тихоновна стиханә, потранә газетат рүпитаңкве патмум пәсыл ловинтаңкве патсанум. Овләт тав потранә щирыл таве вәңкве патыслум, тыи вәт нупыл ат тәл ювле хультум порат блыс. Тувыл акв порат мән рүпитан колувн өхтыс, мәньщи ләтңыл татем потыртасүв. Тав такви урөтыл потыртас, татем пүмыщ, өмас ләтңыт вәг, пәс ләтңыт номылматы, таве хүнтлуңкве сака өмасыг блы.

Ань Мария Тихоновна вәтихал хотты вәрмалит манос мәньщи ләтңыл урыл титыглылүв, тав мәнәв хүлтыглыянә, тыи мähгыс тавән яныг пүмаципа ләвөв.

Ам тав акв потре ань тыг мус номилум, таве татем пүмшиг хансыстә, номтыт акваг та хультыс. Ты пәвланылт хумус акв эква пупайкатәт сәв щөп юнтум ос пуңкәгм тәрпиянә акв щөпн пиныянә, мөт щөпт сөрыг әгм тәрпиянә бньщи ос хүрмит щөпт ос хотты мөт әгм тәрпит, тащир тав

тәраңыг бньщиянә, вәганә.

Тәрпит хумус ләвавет, яныгпәла эква ат вәганә ос щөпөт - вәгтә. Эрың ос эква ловинтаңкве ат хәсыс, таимәгсыл ат вәстә хоты тәрпил маныр пусмалтаве. Тох ты өмас номтыл яныгхөтпанув өлсыт. Тох та Мария Тихоновна кәсың этпос мәнәвн потрыт тәтыглас, акваг хансыс. Ань ләви, самаге мощ постәлыг өмтсөг, торың ат кәсалы маныр хансуңкве.

Мария Тихоновна Двинянинова сака мүтраң, кәминьт сымпа хөтпакве, намхөталәт, 75 тәлэ төвлум касыл мән таве сымыңыщ янытлылүв! Хунь Ханты-Мансийскын өхталы, мән таве редакция колн щәгтым үрилүв! Аквөт та потыр, та ошхуль блы.

Тавән сәв тәл пустәгыл өлнә ләтың тәтәв, элаль өлнә нотың хөтал, элаль өлнә посуң хөтал ләвөв! Төрумн, Нәй-Отыранән вос үргалаве!

Галина КОНДИНА

«Титул» нэпак бщнэ хөтпат мәгыс ляххал

Ты тәл яңк нәтнэ этпос 20 хөталәт Ханты-Мансийск үст «Титул» колт рүпитан кўщаит сапрәни вәрәгыт. Ты вәрмалъ рущ щирыл «Инвестиционная компания социальной защиты и развития малочисленных народов Севера «ТИТУЛ» ләваве.

Ань «Титул» колт рүпитан хөтпат, сосса мәхум ос хотьютыт тының нэпакыт (акция) бньщәгыт, тәнаныл ты сапрәнин вбвианыл.

Ювле хультум тәлт манхурип рүпата тән вәрсыт, ты сыс мансәвит олн сәлсыт ос хоталь ты олныт холтвәсыт, тот ты урыл мәхумн потыртаве. Та порат тот совет кўщаит пәрияңкве патавет тах.

Ты сапрәни тамле адрес хосыт ёмты: Ханты-Мансийск үс, Энгельса үсхулы, колэ 45, ты «Олимпийский» нампа ўшлахтын кол. Алпыл тув ёхтум мәхум бвләт тәнки наманыл хансыяныл. Тувыл хөтальят порат сапрәни та бвылтахты.

Эрнә сәвит элумхблас ат ке акван-атхаты, ты сапрәни мбтыт этпосын ос аквты хөталн тотаве.

Миннә ләңх ос эт хүлнә мәгыс ёхтын хөтпатын олн ойтуңкве ат патаве.

«Титул» нэпак бщнэ хөтпат ты сапрәнит эрнә вәрмалит мәгыс кәтпос пинуңкве патәгыт. Ос ты сапрәнин ат ёхтын хөтпат ищхйпың утыт тамле ләпс вос кинсәгыт – www.titul.org. Ты ләпсыт кәтпос пиннә нэпак блы, тав бюллетень ләваве. Та нэпак кон ләватаңкве эри ос кәсащан вәрмалит тув хансуңкве рөви.

Та нэпакт адрес хансым блы. Та адрес хосыт кәтпос пиннә нэпак кәтуңкве рөви. Ос мәхум тәнки «Титул» тәлат урыл вәңкве сака кәсащәгыт

ке, та ләпсыт пуссын потрыт хансым бләгыт, тот ловиньтән.

Хотьютыт 2026 тәл яңк нәтнэ этпос 18 хөталә мус кәтпос пиннә нэпаканыл мыганыл, туп тән ловиньтавет.

Ты тәлат ёмщакв тәрапаттын мәгыс, нәнки электронный адресын «Титул» компаниян вәтихал маён. Хүлтыглан потрыт тув кәтыглаңкве патавет.

«Титул» колт рүпитан хөтпат кәтум ляххал мәнщи ләтңыг Н. МЕРОВ толмашластэ

Хумус бйка пилтувес

Пёс порат мәнщи бйка блыс. Тав акваг блупсатэ блумёт сака пилтувес. Мәнщи мәхумыт пёс тәгыл ләвәгыт, хунь элумхблас акваг самсай матарын пилтаве, тав хоса ат блы.

Акв порат мәнщи бйка акв пәвлыл мот пәвылн ёмыс. Тав вбраян кўтюв ёт бньщас. Пәвылн ёхтыс, пәвылт нәмхотьют аitim блыс. Тав кол кйвырн щалтыс, кўтьве ос щалтыс.

Бйка тәла бньщас, тав пёс «Урал» бензопила мәгыс ёмыс. Кол кйвырт, пәл ёлыпәлт, бензопила кинсуңкв бвылтахтас. Кос ләватастэ, кўтьве сака тәкищ хортуңкв, каргуңкв патыс. Тувыл бйка хотрохтыс, кон хәйтис.

Бензопила ныпсәсын

нәгумтастэ, молях ёмантас. Тонт туй пора блыс. Кўтьве ёт пәвлән та хәйтсбг. Кўтюв ләңх палыт акваг ювле хортыс. Та порат хөтыл блыс. Бйка та нявлаве самсай утын.

Мәнщит пёс тәгыл ләвәгыт, хунь элумхблас самсай матарын нявлаве, акв ювле сунсуңкве ат рөви.

Пәвлын ёхтыгпас, кўтюв кон ёл-нәгасты, такви кол кйвырн щалтыс. Та порат пәвылт нәмхотьют аitim блыс. Пуссын хоталь минасыт. Бйка пәлна

А. Дунаев «Бураныл» минь

ёл-хуигпас, ләптал ләпхатыс. Аквмәтэрт хунтлы, хотьют юв та щалтыс.

Кол кйвырт пилтуңкв та патвес. Мис ләглыңтуңхың, ләг ос бньщас. Ләг кол сәмна тыглетувле хосгиты, лохиты.

Ләвәгыт, тай тәщир самсай утыт пилтахтәгыт, тувыл элумхблас исхоре

хот-виве. Ётыл мәхумыт лялт потыртас, тән ләвсыт, исхоре хот-вивес. Та юи-пәлт бйка хоса ат блыс.

Ты потыр Унтя Дунаев потыртастэ. Тав лүсум мәнщи пыг, Ушма пәвылт Свердловский областьт блы.

Галина ДУНАЕВА

<p>Лүймә сәрипос (Северная заря) № 8 (1362), 23.04.2026</p> <p>Соучредители Дума, Правительство ХМАО – Югры</p> <p>Издатель Департамент внутренней политики ХМАО – Югры</p>	<p>Редакция ВРИО главного редактора - Рагимова Н.В. Телефон (3467) 33-17-52 (д 502)</p> <p>Заместитель гл.редактора – Кондина Г.Р. Телефон (3467) 33-17-52 (д 501)</p> <p>Ответственный секретарь – Ромбандеева С.М. Телефон (3467) 33-17-52 (д 507)</p>	<p>Адрес редакции и издателя: 628011, г.Ханты-Мансийск, ул.Комсомольская, 31 тел./факс (3467) 33-17-52 (д 510)</p> <p>Е-mail: gazeta@khanty-yasang.ru Газета размещена на сайте www.khanty-yasang.ru</p> <p>Отпечатано: ООО «Печатный Мир» г. Сургут», ул. Маяковского, д. 14.</p>	<p>Индексы 04399, 54399 Тираж 1710 экз. Заказ 1161</p> <p>Цена свободная Мнение авторов публикаций не обязательно отражает точку зрения редакции.</p> <p>Газета зарегистрирована Управлением Федеральной</p>	<p>службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Тюменской области, ХМАО-Югре и ЯНАО.</p> <p>Свидетельство о регистрации ПИ №ТУ 72-00795 от 23 января 2013 г.</p> <p>12+</p>
---	---	---	---	---